

**COVID-19 PANDEMİ GÜNLERİNDE ANNELER NE DÜŞÜNÜR
ÇOCUKLAR NE İSTER?
ANNE VE ÇOCUKLARININ PANDEMİ ALGISI**

Dr. Öğr. Üyesi Esra DEMİR ÖZTÜRK¹

Arş. Gör. Gülşah KURU²

Dr. Öğr. Üyesi Canan DEMİR YILDIZ³

ÖZET

2019 yılının sonlarında Çin’de görülen yeni koronavirüs 2020 yılı ile birlikte tüm dünyanın en büyük problemi haline gelmiş ve pandemi olarak ilan edilmiştir. Bu süreçte ülkeler özelinde oluşturulan bilim kurulları kararları doğrultusunda eğitim ve sağlık başta olmak üzere; ekonomi, sosyal, kültürel hizmetler ve turizm gibi birçok sektörde çeşitli tedbirler alınarak uygulanmaya çalışılmaktadır. COVID-19 pandemisinin sonlanması ve etkilerinin en aza indirilmesi için de bu tedbirler salgının seyrine göre devam etmektedir. Dolayısıyla COVID-19 pandemisine ilişkin henüz çok az yol alınmıştır ve bu anlamda araştırılması gereken birçok konu bulunmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocuklar ve annelerinin pandemi ve yeni koronavirüs hakkındaki algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda; amaçlı örneklem türlerinden tipik durum örnekleme kullanılarak devlet anaokullarında öğrenim gören 14 çocuk ve anneleri olmak üzere; toplamda 28 kişi araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenen bu araştırmada, katılımcılara koronavirüs süreci ile ilgili yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Veriler, online gönderilen ses kayıtları ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, evde kalmanın ve dışarı çıkamamanın sebebinin COVID-19 olduğu; hem anne hem de çocuklar tarafından bilindiği tespit edilmiştir. Çocuklar COVID-19’u hastalık olarak tanımlarken annelerin ise; COVID-19 hakkında daha kapsamlı bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Çocuklar, evdeki zamanlarını daha çok oyun oynayarak ve etkinlikle geçirirken annelerin ise; zamanı daha çok çocuklarla ilgilenerken ve günlük rutin işleri yapmakla geçirdikleri görülmüştür. Okulla ilgili olarak çocukların okullarını özledikleri annelerin ise; pandemi sürecinde okulun öneminin farkına vardıkları ve çocuklar için gerekli olduğu düşüncesine sahip oldukları görülmüştür. Çocuklar pandemi bittiğinde ilk olarak dışarıda oyun oynamak istediklerini, annelerin ise sosyalleşmeye dair rahatça hareket edebilme konusunda isteklerinin olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Koronavirüs, COVID-19, Çocuk, Anne.

¹ Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, e.demir@alparslan.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-4996-0355>

² Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, e.demir@alparslan.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-4996-0355>

³ Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, canan.yildiz@alparslan.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-5905-9344>

WHAT DO MOTHERS THINK AND WHAT DO CHILDREN WANT DURING COVID-19 PANDEMIC DAYS? PERCEPTIONS OF MOTHERS AND THEIR CHILDREN RELATED TO PANDEMIC

ABSTRACT

The new coronavirus seen in China in late 2019 has become the biggest problem the world has been dealing with by 2020 and has been declared as a pandemic. In this process, various measures were tried to be taken and put into practice in many sectors such as education and health, economic, social, cultural and tourism in line with the decisions of the scientific committees created for countries. These measures continue according to the course of the outbreak to end the COVID-19 pandemic and minimize its effects. Therefore, little progress has yet been made regarding the COVID-19 pandemic and there are many issues to be investigated in this regard. For this reason, this study aimed to determine the perceptions of preschool children and their mothers about pandemic and new coronavirus. In line with this general purpose, a total of 28 people, 14 children and their mothers who are students at public and private kindergartens, were the participants of the research. In this study, which was designed with a case study, one of the qualitative research methods, participants were asked semi-structured questions about the coronavirus process. The data were obtained by sound recordings sent online. The data obtained were analyzed by content analysis method. As a result of the research, it is known to both mother and children that the reason for staying at home and not going out is COVID-19. While children know COVID-19 as a disease, mothers are found to have more comprehensive information about COVID-19. While children spend their time at home playing more games and activities; it was observed that mothers spent the time mostly by taking care of the children and doing daily routine work. Regarding the school, it was observed that mothers, whose children miss their schools, realized the importance of the school during the pandemic process and had the idea that it was necessary for children. It was found that children wanted to play outside and the mothers wanted to move comfortably about socializing as soon as the pandemic finished.

Keywords: Pandemic, Coronavirus, COVID-19, Child, Mother.

GİRİŞ

2019 yılı itibari ile yeni tip bir koronavirüs (COVID-19), Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkmış ve hızlı bir şekilde yayılarak binlerce can kaybına neden olmuştur. Çin'de başlayarak çok hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılması sonucu, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ-WHO) 2020 Ocak ayının sonlarına doğru mevcut hastalığın, tüm dünyada halk sağlığını tehdit edecek seviyelere ulaştığını duyurarak acil durum ilan etmiş ve bu durumu pandemi olarak nitelemiştir (WHO, 2020). Pandemi tanım olarak, “dünyaya yayılan bir salgın” demektir. Modern tanımlar arasında “geniş salgın”, “çok geniş bir alanda salgın ve genellikle nüfusun büyük bir bölümünü etkileyen” ve “diğerleri arasında bir bölge, ülke, kıta veya küresel olarak yayılan veya meydana gelen” bulunmaktadır (Morens, Folkers & Fauci 2009). Halkın sağlığına yönelik en büyük ve en olası tehditlerden biri, doğal olarak meydana gelen grip (influenza) pandemisidir. Bir grip virüsünün bir salgın olarak kabul edilebilmesi için, insanlar arasında etkili bir şekilde yayılma, yaygın hastalık ve ölüme neden olan yeni bir virüs olması gerekir (Mantitoba Helath, 2007). Grip salgınları neredeyse her yıl meydana gelmekte (genellikle mevsimsel grip olarak adlandırılır) ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yılda ortalama 36.000 ölüme neden olmaktadır.

Grip salgınlarına dünya çapında dolaşan birkaç bilinen virüs genleri neden olmaktadır. Zamanla, insanlar bu virüs genine karşı bağışıklıklar geliştirmekte ve insanları ciddi hastalıklardan korumak için aşılar geliştirilmektedir (Hitchcock Independent School District, 2012-2013).

İnfluenza virüsleri genetik yapılarında sık ve hafif değişiklikler göstermektedir. Bununla birlikte, zaman zaman, genetik bileşimde büyük bir değişikliğe (mutasyona) uğrarlar. “Yeni” bir virüs ve bir pandemi potansiyeli - küresel bir salgın yaratan bu büyük genetik değişimi ifade etmektedir. 2019 yılı itibariyle ise yeni bir influenza koronavirüsü olarak ortaya çıkan COVID-19, tüm dünyada hızla yayılarak küresel bir tehdit olarak karşımıza çıkmıştır. Bilim insanları ise tahribatın giderek artmasından endişe etmekte ve aşı geliştirmek için yoğun bir şekilde çalışmaktadır. İnfluenza pandemisinin, çok sayıda insanda aniden hastalığa neden olma potansiyeline sahip olması ve bunun da ülke çapında sağlık sistemini olumsuz şekilde etkilemesi, salgının birçok acil durumdan farklı olarak, haftalarca sürebilmesi diğer ciddi ve acil hastalıklardan farklılaşan yanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Koronavirüsler, hayvanlar arasında dolaşan bir virüs ailesidir, ancak insanlarda da görülebilmektedir. 2019’un sonunda, Çin’in Wuhan şehrinde (Hubei eyaleti) daha önce insanlarda tanımlanmamış yeni bir virüs türü tespit edilmiştir. Şimdi SARS-CoV-2 olarak adlandırılan yeni koronavirüs, ateş, öksürük, nefes darlığı, kas ağrısı ve yorgunluk gibi hafif, spesifik olmayan semptomlara neden olabilmektedir (COVID-19, 2020). Daha ciddi vakalarda ise ölüme yol açabilecek ciddi pnömoni, akut solunum sıkıntısı sendromu, sepsis ve septik şok geliştirebilmektedir. Virüs solunum damlacıkları yoluyla bulaşmakta, tahmini inkübasyon süresi 2 ila 14 gün olarak belirtilmekte, ancak bu sürenin daha uzun olabildiği de dile getirilmektedir (www.epa.gov). 2019 yılında ortaya çıkan koronavirüs salgını (COVID-19) önlemek için henüz bir aşı ve tedavi bulunmamıştır. Ancak araştırmacılar, yeni bir hastalık olarak ortaya çıkan koronavirüs hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak ve aşı geliştirmek için yoğun bir şekilde çalışmakta ve çeşitli aşı geliştirme denemelerini sürdürmektedirler.

COVID-19 çok kısa sürede hızla ilerlemiş ve Avrupa da dâhil olmak üzere sayısı giderek artan vakalar tespit edilmiştir. Korona ile ilgili ilk vakalar bildirildiğinden beri, Dünya Sağlık Örgütü ve ortakları, Çinli yetkililer, küresel uzmanlarla birlikte virüsün nasıl yayıldığını, hangi popülasyonların daha çok risk altında olduğunu, klinik hastalık spektrumunu ve insandan insana bulaşmasını belirlemek ve engellemek için en etkili yolları öğrenmek için çalışmaktadırlar (WHO, 2020).

Pandemi sürecine müdahale edebilmek için birçok ülke çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Dünyada daha önce de benzer şekillerde pandemik hastalıklar meydana gelmiş ve bu süreçlerde birtakım önlemler alınmıştır (Nicoll & Coulombier, 2009). Buradaki temel strateji, sağlık sistemi üzerindeki yükü azaltmak (özellikle yataklar ve vantilatörler, vs.), aşı veya tedavi geliştirilmesi için gereken süreyi sağlamak için viral bulaşıcıların yayılmasını yavaşlatma yolları olmuştur. Bu önlemlerden biri de öğrencilerin enfekte olmasını önlemek veya virüsün aktarım hızını yavaşlatmak için okulları kapatmaktır.

Okulların pandemi dönemlerinde kapatılmasının birçok yönden olumlu etkisi olmaktadır. Öğrencilerin gün içerisinde bir araya gelerek birbirleriyle yakın temasları göz önünde bulundurulduğunda viral bulaşıcılığın artmasında mükemmel bir virüs taşıyıcısı konumundadırlar. Enfekte olduklarında, genellikle virüsün ailelere geçmesi ve sonrasında hızla iş çevrelerine yayılması olasıdır. Bu noktada okulların kapatılması yayılım zincirinin kırılmasında ve enfeksiyon oranlarının yavaşlatılmasında yardımcı olan sosyal mesafenin oluşumunu sağlamaktadır. Dolayısıyla okulların kapatılması ile ilgili yapılmış birçok çalışma, yükselen bir pandemiye müdahale etmenin en iyi yolu olarak belirtilmektedir (Germann ve ark., 2019). Özellikle bazı çalışmalara göre, okullar pandemik bir influenzanın yayılmasında toplumsal olarak kilit rol oynamakta (Gog ve ark., 2014) ve okulların kapatılması, sadece pandeminin şiddetini ve hastalığın yayılmasını yavaşlatmak için değil aynı zamanda hastalıktan dolayı okula devamsızlık oranlarının düşmesi, öğretmenlerin devam edememesi, derslerin aksaması, vb. birçok durumun da önüne geçilmesinde etkili olmaktadır (Copeland ve ark., 2013, Earn ve ark., 2012; Chowell ve ark., 2011). Dolayısıyla okulların kapatılması konusu tüm ulusların pandemi dönemlerinde hem fikir oldukları bir durum olarak görülmektedir. Ancak yine bu sürenin ne kadar olması gerektiği veya hangi koşullarda kapatılması gerektiğine ilişkin tam olarak ortak bir konsensüs oluştuğu söylenemez. Ancak sağlık görevlilerinin tavsiye vermesiyle veya bilim kurullarının önerisi doğrultusunda her ülkede farklı sürelerde okulların kapatılmasının söz konusu olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkiye COVID-19 salgınının İtalya'da başlaması ve hızla tüm ülkelere sıçramasının ardından Türkiye'de de vakaların görülmesi ile birlikte iki hafta süreyle (14 gün) ülke genelinde tüm okulları tatil etmiştir. Daha sonra bilim kurulunun önerisi doğrultusunda bu süreye bir ay (30 gün) daha eklenmiştir (meb.gov.tr).

Çocuk bakım merkezlerindeki ve anaokullarındaki çocuklar, influenza pandemisinin yayılmasını azaltmak için soyut girişimlerde dikkate alınması gereken önemli bir nüfusu temsil etmektedir (Shope ve ark., 2017). Halk sağlığı yetkilileri, solunum görgü kuralları, el hijyeni ve sosyal uzaklaşma gibi ilaç dışı müdahaleleri kullanarak bir salgının erken evrelerinde yayılmasını azaltmaya çalışmaktadırlar. İnfluenza öncelikle damlacıklar yoluyla yayıldığı (Chowel ve ark., 2011) ve 5 yaşın altındaki çocukların bu ilaç dışı müdahaleleri etkili bir şekilde uygulayamadığı için, bu ortamlarda yayılmayı önleme seçenekleri sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla pandeminin şiddetli olduğu dönemlerde en iyi çözüm çocuk bakım merkezleri ve anaokullarının kapatılması olmaktadır.

Eğitimde öğrencilerin geri kalmadan sağlıklı bir şekilde evdeki süreci geçirebilmeleri için Türkiye'de kamu veya özel tüm eğitim kurumları uzaktan eğitim stratejilerini hayata geçirmişlerdir (Bailey, 2020). Ancak böyle bir durumda bilgisayar ve internet imkânına sahip olamayanlar için bireyin eğitimi açısından geri kalmalar söz konusu olabilmektedir. Aynı zamanda anaokulları ve ilkokullar için uzaktan eğitimler yeterince etkili olamamaktadır. Yani online eğitimin okul öncesinde avantajlı olmakla beraber dezavantajlarının da olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır (Olisah & Mohamed Ismail, 2015).

Yaşamın eve sığdırılmaya çalışıldığı COVID-19 pandemi sürecinde okulların da kapatılmasıyla evlere kapanan bireylerin büyük bir kısmını çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Çocuklar yetişkinlere nazaran ilk defa böyle bir durumla karşı karşıya kalmış ve sosyal medya kanalları ile salgının gidişatına tanık olmuşlardır. Araştırmalar salgın durumlarında bireylerin hastalığı algılama biçimleri ile hastalığa verilen tepkiler ve hastalığa uyum arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Hekler ve ark., 2008). Nitekim, her yaş grubunun bu süreci anlamlandırma ve baş edebilme biçimleri farklı olmaktadır. Pandeminin çocuklar tarafından anlamlandırılmasında ebeveyn faktörü önemli bir yer tutmaktadır. COVID-19 pandemisi çok yeni bir durum olduğu için araştırılması gereken çok farklı konular ve araştırmaya dâhil olacak çeşitli gruplar bulunmaktadır. Çocukların en yakınında olan ve güvenilir bilgi kaynakları olarak görülen annelerin de bu süreci ne şekilde anlamlandığı merak konusudur. Bu nedenle bu araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocuklar ve anneleri araştırmaya dâhil edilerek; pandemi ve koronavirüs hakkındaki algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, çok yeni bir durum olan COVID-19 ile ilgili literatürün oluşmasına katkı sağlaması ve araştırmacılara rehberlik etmesi açısından önemli görülmektedir.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun veya diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem, bir varlığın zamana ve mekâna bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırma olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017:23).

1.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma, 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminde, COVID-19 salgını sırasında, Muş ilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda yer alan anne ve 5 yaş grubu çocuklarının belirlenmesinde, amaçlı örneklem türlerinden tipik durum örnekleme seçilerek katılımcılara bu doğrultuda ulaşılmaya çalışılmıştır. Tipik durum örnekleme, araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki durumdan tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektiren örnekleme yöntemlerindedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017:94). Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımlarına bakıldığında; araştırma grubunda yer alan çocukların %64'ünü (9) kız, %36'sını (5) erkek çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin %50'si (7) lisans, %29'u (4) ortaokul, %14'ü (2) ön lisans ve %7'si (1) lisansüstü mezundur. Araştırmaya katılan annelerin %64'ü (9) ev hanımı, %36'sı (5) çalışandır. Araştırma grubunun %93'ü (13) çekirdek aile tipinde, %7'si (1) geniş aile tipindedir.

1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma problemleri doğrultusunda, hem anne hem de çocuklara 5 adet yarı yapılandırılmış görüşme sorusu yöneltilmiştir. Veriler, çalışma grubundaki katılımcılarla gerçekleşen telefon görüşmeleri yoluyla elde edilmiştir. Telefonda yapılan görüşmeler kayıt altına alınmak istenmiş ve katılımcılar hazırladıkları ses kayıtları veya el yazılarıyla, verdikleri cevapları araştırmacıya göndermişlerdir. Bu durum, salgın sebebiyle, araştırmanın mevcut koşullardan kaynaklı sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

1.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Analiz sürecinde; kategori ve kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar bir uzman tarafından kontrol edilmiştir. Araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılan bu kodlamalarda fikir birliğine varılmıştır. Alıntılara yer verilirken gizlilik ilkesi doğrultusunda, çocuklar Ç1, Ç2, ...Ç14; ebeveynler E1, E2, ..E14 şeklinde ifade edilmiştir.

1.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmada elde edilen veriler, her bir araştırmacı tarafından eş zamanlı olarak analiz edilmiştir. Süreç boyunca uzman görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'a (1994) ait güvenilirlik hesaplama formülünden yararlanılıp analiz sonuçları sayısallaştırılarak %89'luk uyum sonucu ile çalışma güvenilir kabul edilmiştir.

2. BULGULAR

Pandemi sürecinde anne ve çocuklarının bu süreci nasıl anlamlandırdıkları ve neler yaptıkları ile ilgili olarak araştırma problemine ilişkin bulgular beş temel başlık altında sunulmuştur.

1. “Bir Süredir Dışarı Çıkılamamasına İlişkin Görüşler”

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda; tüm katılımcıların dışarı çıkmama sebebini “COVID-19 salgınından korunma” olarak belirttiği tespit edilmiştir.

2. “COVID-19 Salgınına İlişkin Bilinenler”

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi neticesinde bu problem ile ilgili katılımcılara ait görüşlerin dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Çocukların COVID-19 Salgınına İlişkin Görüşleri

Bu kapsamda çocukların COVID-19 salgınına ilişkin görüşleri, “tanımına yönelik”, “belirtilerine yönelik” ve “nasıl önlem alınacağına yönelik” kategorileri ile incelenmiştir. Bu kategoriler kapsamında kodlar oluşturulmuştur.

Tablo 1: Çocukların COVID-19 Salgınına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Tanımına yönelik	Hastalık olduğu	Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç14	12	"Çin'den bize bulaşan, insanları öldürebilen bir hastalık." (Ç3)
	Böcek olduğu	Ç8, Ç13	2	"Vücuda giren, bizi öldüren bir böcektir." (Ç13)
Belirtilerine yönelik	Yüksek Ateş	Ç3, Ç6, Ç9, Ç12	4	"Bizim ateşimizin çok yüksek olmasıyla anlaşılır." (Ç6)
	Öksürme	Ç2, Ç9, Ç12	3	"Öksürdüğümüz zaman koronaya yakalanmışızdır." (Ç9)
	Hapşırma	Ç2, Ç12	2	"Korona olanlar çok hapşırdılar." (Ç2)
	Nefes Alamama	Ç6, Ç10	2	"Bu hastalık olunca nefes alamayız, nefesimiz kesilir ve ölürüz." (Ç10)
Nasıl önlem alınacağına yönelik	Temastan kaçınarak	Ç1, Ç4, Ç5, Ç7	3	"Hastalık bulaşmasın diye hiçbir yeri elleme, elini yüzüne sürme." (Ç7)
	El-yüz yıkayarak	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5	2	"Ellerimizi, yüzümüzü sürekli yıkamalıyız." (Ç5)
	Maske ve eldiven takarak	Ç3, Ç7	1	"Dışarı çıkacaksak maskelerimizi ve eldivenlerimizi takmalıyız yoksa hasta oluruz, hep evde kalırız." (Ç3)

Tablo 1'e göre çocuklar, COVID-19 salgınına "hastalık" olarak tanımlamışlardır. Çocukların, salgının belirtilerine yönelik görüşleri incelendiğinde; daha çok "yüksek ateş" görüldüğünü ifade ettikleri görülmüştür. Salgın konusunda nasıl önlem alınacağına ilişkin ise; "temastan kaçınarak" cevabını verdikleri belirlenmiştir.

Annelerin COVID-19 Salgınına İlişkin Görüşleri

Bu kapsamda annelerin COVID-19 salgınına ilişkin görüşleri, "tanımına yönelik", "belirtilerine yönelik" ve "nasıl önlem alınacağına yönelik" kategorileri ile incelenmiştir. Bu kategoriler kapsamında kodlar oluşturulmuştur.

Tablo 2: Annelerin COVID-19 Salgınına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Tanımına yönelik	Virüs olduğu	E1, E2, E3, E6, E10, E13	6	"Bulaşıcılık hızı çok yüksek ölümcül bir virüs." (E10)
	Pandemi olduğu	E8, E9, E11, E14	4	"Tüm dünyayı etkisi altına alan ciddi bir pandemidir." (E8)
	Hastalık olduğu	E4, E5, E7, E12	4	"Çin'in Wuhan kentinde başlayan dünyamızı ve ülkemizi ekonomik sosyal açıdan çok zor şartlar altında bırakan bir hastalıktır." (E4)
Belirtilerine yönelik	Solunumu Bozma	E6, E7, E11, E13	4	"Solunum yetmezliği belirtisinden anlayabiliriz." (E7)
	Yüksek Ateş	E5, E6, E7	3	"Çok yüksek ateşe sebep olur." (E6)
	Öksürük	E5, E7	2	"Gittikçe artan kuru öksürük bu hastalığın en önemli belirtisidir." (E5)
Nasıl önlem alınacağına yönelik	Yorgunluk	E7, E14	2	"Ciddi yorgunluk hali verir." (E7)
	Temastan kaçınarak	E3, E11	2	"Temas yoluyla bulaşması sebebiyle, dışarı ile elimizi yüzümüze götürerek bir başkasına dokunarak temas kurmamalıyız." (E11)
	Evden çıkmayarak	E8, E9	2	"Mecbur kalmadıkça evden çıkmazsak korunmuş oluruz." (E9)
	Hijyen kurallarına dikkat ederek	E2, E3	2	"Süreçte hijyen kuralları çok önemli. El yüz yıkama, temizlik çok dikkat edilmeli." (E3)

Tablo 2'ye göre anneler, COVID-19 salgını "virüs, pandemi ve hastalık" olarak tanımlamışlardır. Salgının belirtilerine yönelik anne görüşleri incelendiğinde; daha çok, "solunumu bozduğunu ve yüksek ateş" görüldüğünü ifade ettikleri saptanmıştır. Nasıl önlem alınacağına ilişkin ise; "temastan kaçınarak, evden çıkmayarak ve hijyen kurallarına dikkat ederek" cevaplarını vermişlerdir.

3. Evde Bir Günün Nasıl Geçtiğine İlişkin Görüşler

Elde edilen verilerin analizi neticesinde; bu problem ile ilgili katılımcılara ait görüşlerin dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Evde Geçen Bir Günlerine İlişkin Çocukların Görüşleri

Bu kapsamda çocukların evdeki günlerini nasıl geçirdiklerine ilişkin görüşleri; "oyun oynayarak, etkinlik yaparak, uyuyarak, TV izleyerek, ödev yaparak ve resim yaparak" kodları altında incelenmiştir.

Tablo 3: Evde Bir Günlerinin Nasıl Geçtiğine İlişkin Çocukların Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Oyun oynayarak	Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç6, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14	12	"Evde abim ve oyuncaklarımla oynuyorum hep." (Ç14)
Etkinlik yaparak	Ç1, Ç2, Ç5, Ç7, Ç10	5	"Annemle birlikte etkinlik yapıyorum. Kâğıtları kesiyorum, yapıştırıyorum." (Ç2)
Uyuyarak	Ç1, Ç6, Ç7, Ç11	4	"Uyuyorum, uyanıyorum, tekrar uyuyorum." (Ç11)
TV izleyerek	Ç2, Ç3, Ç10, Ç12	4	"TV seyretmek." (Ç10)
Ödev yaparak	Ç3, Ç4, Ç6	3	"Ödevimi yapıyorum." (Ç3)
Resim çizerek	Ç2, Ç5, Ç7	3	"Parmak boyası yapmayı çok seviyorum evde." (Ç7)

Tablo 3'e göre çocuklar, evlerinde daha çok "oyun oynadıklarını ve etkinlik yaparak" vakitlerini geçirdiklerini belirtmişlerdir. Uyuyarak, TV izleyerek, ödev yaparak ve resim çizerek de günlerinin geçtiğini ifade etmişlerdir.

Evde Geçen Bir Günlerine İlişkin Annelerin Görüşleri

Bu kapsamda annelerin evdeki günlerini nasıl geçirdiklerine ilişkin görüşleri; "çocuklarla vakit geçirerek, rutin ev işleri yaparak, film izleyerek, haberleri takip ederek ve kitap okuyarak" kodları altında incelenmiştir.

Tablo 4: Annelerin Evde Bir Günün Nasıl Geçtiğine İlişkin Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Çocuklarla vakit geçirerek	E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E10, E11, E13, E14	12	"Evde çocuklarla vakit geçiriyorum. Uzaktan eğitim sürecinde ilkokuldaki kızımın derslerini takip ederek okul öncesindeki kızımın etkinlikler yaparak evde sıkılmamaları için çeşitli faaliyetlerde bulunarak zaman geçiyor." (E14)
Rutin ev işleri yaparak	E2, E3, E4, E5, E6, E8, E10, E13, E14	9	"Ev işi, temizlik gibi klasik ev hanımı işlerini yapıyorum." (E3)
Film izleyerek	E8, E11, E14	3	"Film izleyerek zaman geçiyor." (E8)
Haberleri takip ederek	E2, E11	2	"TV seyretmeyi seviyorum, zamanı geçiriyor." (E2)
Kitap okuyarak	E5, E11	2	"Serbest zaman yaratıyoruz. Kitap okuyorum." (E11)

Tablo 4'e göre anneler, vakitlerini daha çok, "çocuklarıyla ilgilenerek geçirdiklerini ve rutin ev işleri yaptıklarını" belirtmişlerdir. Film izlediğini, haberleri takip ettiğini ve kitap okuduğunu belirten anneler de bulunmaktadır.

4. Evde Geçen Süreçte Okulun Ne İfade Ettiğine İlişkin Görüşler

Elde edilen verilerin analizi neticesinde; bu problem ile ilgili katılımcılara ait görüşlerin dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Evde Geçen Süreçte Okulun Ne İfade Ettiğine İlişkin Çocukların Görüşleri

Bu kapsamda çocukların evde geçen süreçte okula ilişkin görüşleri; “öğretmene özlem, arkadaşlara özlem, okul eşyalarına özlem, öğrenme isteği ve okulu unutacağına dair endişe” kodları altında incelenmiştir.

Tablo 5: Okulun Ne İfade Ettiğine İlişkin Çocukların Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Öğretmene özlem	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6 Ç7, Ç8, Ç9, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14	12	“Öğretmenimi çok aşırı özledim. Uzaktan eğitimi sevmedim, öğretmenimi göremiyorum.” (Ç9)
Arkadaşlara özlem	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç11, Ç13	9	“Arkadaşlarımı özliyorum, onlarla oyunlar oynamayı, koşup sarılmayı çok özliyorum.” (Ç4)
Okul eşyalarına özlem	Ç5, Ç6, Ç13, Ç14	4	“Masamı, sıramı, okuldaki dolabımı özledim.” (Ç5)
Öğrenme isteği	Ç4, Ç7, Ç11	3	“Okul açılsın artık okulda öğretmenimden ders dinlemek ondan etkinlikler öğrenmek istiyorum.” (Ç7)
Okulu unutacağına dair endişe	Ç2, Ç3	2	“Okulu unutacak mıyım diye düşünüyorum, unutursam çok üzülürüm.” (Ç2)

Tablo 5’e göre çocuklar, okul denilince “öğretmenlerini ve arkadaşlarını çok özlediklerini” ifade etmişlerdir. Okul eşyalarını özlediklerini, öğretmenlerinden bilgi almak istediklerini ve okulu unutacaklarına dair endişe duyduklarını ifade etmişlerdir.

Evde Geçen Süreçte Okulun Ne İfade Ettiğine İlişkin Annelerin Görüşleri

Bu kapsamda anneler “okulun ne kadar önemli olduğunu anladıklarını, çocukların enerjilerini okulda atıp evde sakin olduklarını fark ettiklerini ve okulun çocukların sosyalleşmesi için gerekli olduğunu” belirtmişlerdir. Anneler uzaktan eğitimin küçük yaştaki çocuklar açısından oldukça “zor ve yararsız olduğunu” düşünmektedirler. Aşağıda annelerin ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

“Okulun çocuğum için ne kadar önem arz ettiğini anladım. Psikolojik olarak çocuğum çok fazla bocalamaya girdi. Sürekli okulu, arkadaşlarını, öğretmenini istiyor. Okulun, öğretmenin yerini tutamıyoruz.” (E3)

“Uzaktan eğitime geçildi; ancak çocuklarım anaokulunda ve çok küçük oldukları için verimli olduğunu düşünmüyorum. Bilgisayar başında duramıyorlar, etkili olmuyor okul kadar.” (E9)

“Bu süreçte okulun ne kadar kıymetli olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin birlikte geçirdikleri zamanın, okuldaki etkinliklerin ve düzenin ne kadar özel ve güzel olduğunu anladım.” (E10)

“Bu süreçte okulların ve orada bulunmanın önemini bir kez daha öğrenmiş olduk. Okullar özellikle sosyalleşmek için önemli bir fırsat. İnsanlar bu süreçte okulların kıymetini anladılar; çünkü uzaktan eğitimle istediğimiz performansı yakalamakta zorlanıyoruz. Özellikle küçük çocuklarda bu konu sıkıntılı.” (E12)

“Okulun, düzenli eğitimin hem biz hem çocuklar için ne kadar disiplinli ve günlük hayatı düzenleyici bir faktör olduğunu anladık. Ayrıca çocukların enerjilerini okulda attıklarını ve evde daha sakin olduklarının farkına vardık.” (E14)

5. Dışarı Çıkıldığında İlk Neler Yapılacağına İlişkin Görüşler

Elde edilen verilerin analizi neticesinde; bu problem ile ilgili katılımcılara ait görüşlerin dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Dışarı Çıkıldığında Neler Yapılacağına İlişkin Çocukların Görüşleri

Bu kapsamda çocukların dışarıdaki günlerini nasıl geçirmek istediklerine ilişkin görüşleri; “bahçede oynamak, parka gitmek, sevdiklerine sarılmak, piknik yapmak, bisiklet sürmek ve okula gitmek” kodları altında incelenmiştir.

Tablo 6: Çocukların Dışarı Çıktıklarında Neler Yapmak İstediklerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Bahçede oynamak	Ç3, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç13	7	“Oyuncaklarımı dışarı çıkartıp gece yarısına kadar bahçede oynamak istiyorum.” (Ç10)
Parka gitmek	Ç1, Ç4, Ç5, Ç7, Ç10	5	“Hemen parka gideceğim.” (Ç1)
Sevdiklerine sarılmak	Ç4, Ç7, Ç11, Ç13	4	“Sevdiklerimin yanına gidip onlara sarılmayı çok istiyorum.” (Ç11)
Piknik yapmak	Ç1, Ç4, Ç7	3	“Piknik yapacağım.” (Ç4)
Bisiklet sürmek	Ç8, Ç11, Ç14	3	“Bisiklet sürmeyi çok özledim. En çok onu istiyorum.” (Ç14)
Okula gitmek	Ç2, Ç12	2	“Okul açılır, hemen okula giderim.” (Ç12)

Tablo 6’ya göre çocuklar, dışarı çıktıklarında en çok, “bahçede oynamak ve parka gitmek” istediklerini belirtmişlerdir.

Dışarı Çıkıldığında Neler Yapılacağına İlişkin Annelerin Görüşleri

Bu kapsamda annelerin dışarıdaki günlerini nasıl geçirmek istediklerine ilişkin görüşleri; “piknik yapmak, seyahat etmek, aile büyüklerini ziyaret etmek ve dışarıda endişe duymadan gezmek” kodları altında incelenmiştir.

Tablo 7: Annelerin Dışarı Çıktıklarında Neler Yapmak İstediklerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	F	Örnek cümle
Piknik yapmak	E1, E2, E3, E9, E11, E12, E14	7	“Salgın bitince doğada piknik yapmayı istiyorum. Bol oksijenli, temiz havalı yerlere götürmeyi planlıyorum çocuklarımı.” (E12)
Seyahat etmek	E7, E8	2	“Şehirler arası seyahat etmek en çok istediğim şey.” (E8)
Aile büyüklerini ziyaret etmek	E5, E6	2	“Memlekete gidip anne babamı ziyaret etmek istiyorum.” (E6)
Dışarıda endişe duymadan gezilemek	E10, E13	2	“Salgın bitince her yerin virüssüz ve sağlıklı olduğundan emin olmak istiyorum. Eskisi gibi rahatça sokaklarda dolaşabilmek dışarı çıkıp eve geldiğimde endişe duymamak istiyorum.” (E13)

Tablo 7’ye göre anneler dışarı çıktıklarında en çok “piknik yapmak, seyahat etmek, aile büyüklerini ziyaret etmek ve endişe duymadan dışarıda rahatça gezilemek” istediklerini ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

COVID-19 pandemi sürecinde anne ve çocuklarının salgına ilişkin algıları incelenmiştir. Araştırmada katılımcıların tanımlayıcı bilgileri incelendiğinde çocuk grubunda büyük çoğunluğun kız çocuklardan oluştuğu (%64) bulunmuştur. Annelerin demografik özelliklerinin dağılımında ise; annelerin lisans mezunu oldukları (%50), yarıdan fazlasının (%64) ev hanımı olduğu ve büyük çoğunluğun (%93) çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmüştür.

Anne ve çocuklarının dâhil edildiği pandemi sürecine ilişkin algıların ortaya koymaya çalışıldığı bu araştırmada, beş temel probleme yanıt aranmıştır.

İlk problem olan “Neden dışarı çıkamıyoruz?” konusunda hem anne hem de çocukların dışarı çıkmama sebebini “COVID-19 salgınından korunma” olarak belirttikleri görülmüştür. İkinci problem olan “COVID-19 hakkında neler bilindiği” konusunda ise anne ve çocukların tanımlamalarının farklı olduğu görülmektedir. Çocuklar COVID-19 ile ilgili olarak salgını “hastalık” olarak tanımlamaktadırlar. Çocukların kendi içlerinde tanımlamalarının benzer olduğu ve büyük çoğunluğunun tanımlarında aynı ifadelerin olduğu görülmüştür. Çocukların, salgının belirtilerine yönelik görüşleri incelendiğinde; daha çok “yüksek ateş” görüldüğünü ifade ettikleri görülmüştür. Salgın konusunda nasıl önlem alınacağına ilişkin ise; “temastan kaçınarak” cevabını verdikleri görülmüştür. Annelerin ifadeleri incelendiğinde COVID-19 hakkında kapsamlı bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Annelerin COVID-19 salgınına, “virüs, pandemi ve hastalık” olarak tanımladıkları bulunmuştur.

Salgının belirtilerine yönelik görüşleri incelendiğinde; daha çok, “solunumu etkileyen bir yapıda olduğu ve yüksek ateş” ile kendini gösterdiğini belirttikleri görülmüştür. Salgınla mücadelede alınacak önlemlere dair “temastan kaçınmanın, evden çıkmamanın ve hijyen kurallarına dikkat etmenin” gerekliliği üzerinde durdukları belirlenmiştir. Bu sonuç, içinde bulunduğumuz ve hala devam etmekte olan pandemi sürecine karşı çocukların ve annelerin kayıtsız kalmadıklarını göstermektedir. Tabii pandeminin global olarak tüm dünya ülkelerini etkilemesi ve 7’den 70’e herkesin dilinde pandemiye dair söylemlerin olması, sosyal medya paylaşımları ve haberlerin bu konuda anneleri ve doğal olarak maruz kalan çocukları etkilemiş olduğu ve pandemi konusunda bilgilendirdiği söylenebilir.

Türkiye’de ilk tespit edilen COVID-19 vakası 10 Mart tarihinde sağlık bakanı tarafından duyurulmuştur. Virüse bağlı ilk ölümün de 15 Mart tarihinde gerçekleştiği bilinmektedir (https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf). Dolayısıyla mart ayı itibariyle günlük yaşam seyri değişerek virüsten korunma ve virüs bulaşımını engellemek amacıyla bu durum zorunlu bir evde kalış sürecini başlatmıştır. Nitekim sonrasında tedbirler artırılarak okulların tatil edilmesi uzaktan eğitimlerin başlaması fırsat eşitsizliğini en aza indirmeye çabasıyla televizyonların da EBA-TV ders yayınlarına başlaması gibi birçok radikal kararları beraberinde getirmiştir. Bilim kurulu kararları doğrultusunda hükümet salgının yayılım hızını düşürmek ve insanlar arasındaki sosyal mesafenin korunabilmesi amacıyla ilk olarak 65 yaş ve üzerine sokağa çıkma yasağı uygulamasını başlatırken akabinde bu kısıtlamaya 20 yaş ve altındaki tüm çocuk ve gençleri dâhil ettiği görülmüştür. Her geçen gün değişen tedbirler ve uygulamalar evde kalma süresini arttırmıştır. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın üçüncü problemi olarak anne ve çocuklara “evde bir günün nasıl geçtiği” hususunda sorular yöneltilmiştir. Çocukların ev içerisindeki zamanlarını daha çok “oyun oynayarak ve etkinlik yaparak” geçirdikleri görülmüştür. Kalan diğer zamanlarda da uyudukları, TV izledikleri, ödevlerini yaptıkları ve resim çizdikleri belirlenmiştir. Annelerin evdeki zamanı nasıl geçirdikleri ile ilgili olarak daha çok, “çocuklarıyla ilgilenerek günü geçirdikleri ve rutin ev işleri yaptıkları” görülmüştür. Bunun dışında az da olsa film izledikleri, haber takibi yaptıkları ve az sayıda kitap okuyan annelerin olduğu saptanmıştır. Anne ve çocukların gün içerisinde yaptıkları aktivitelere bakıldığında uzun bir zaman diliminin olduğu ve farklı etkinliklerle doldurulmaya çalışıldığı söylenebilir.

Anneler açısından bakıldığında annelerin büyük çoğunluğunun öncelikli olarak çocuklarıyla ilgilendikleri görülmüştür. Evde geçirilen bir günü ifade ederken babaların anne ifadelerinde yer almadığı görülmüştür. Annelerin bireysel olarak evdeki işleri yürüttükleri ve çocuk bakımını üstlendikleri anlaşılmaktadır. Araştırmalarda salgın durumunda kadınların sağlık konusundaki anksiyete düzeylerinin erkeklere nazaran daha yüksek olduğu bulunmuştur (Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020). Nitekim çocukların sağlıklı büyüme ve gelişimi her iki ebeveynin sorumluluğunda olduğu bilinse de büyük bir oranda çocukların bakım ve ilgilenmelerinin de annelere bırakıldığı görülmektedir. Bu noktada babaların hem annelere destek olma açısından hem de çocuğun sağlıklı gelişimi açısından baba modelinin anne ve çocuk hayatında daha fazla yer alması sağlanmalıdır.

Anne ve çocuklarının araştırmanın dördüncü problemine ilişkin “evde geçen süreçte okulun ne ifade ettiği” ile ilgili olarak; çocukların okula dair “özlemlerinin” olduğu görülmektedir. Çocuklar “öğretmenlerini, arkadaşlarını hatta okul eşyalarını özlediklerini” dile getirmişlerdir. Buna ek olarak çocukların, okuldaki etkinlikleri özledikleri ve okulu unutacaklarına dair endişelerinin olduğu belirlenmiştir. Annelerin pandemi sürecinde evde çocukları ile geçirdikleri ve geçirmeye devam ettikleri bu zaman diliminde okulla ilgili olarak “okulun hayatlarının büyük bir kısmını doldurduğunu ve okulun hem kendileri hem de çocuklar için ne kadar önemli olduğunu fark ettirdiğini ifade etmişlerdir. Anneler evde çocukların enerjilerini atamadıklarını ve okulun özellikle de bu noktada çocukları rahatlattığını ve enerjilerini boşaltmalarını sağladığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda çocukların sosyalleşmesi için de okulun gerekli olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca anneler okul öncesi dönem çocukları için uzaktan eğitimin “zor ve fayda sağlamadığını” düşünmektedirler. Araştırma sonuçları ile paralel olarak literatür incelendiğinde, pandemi süreçlerinde okulların bu süreci hafifletmeye yardımcı olabilecek çeşitli etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Sadique, 2008; Nicoll ve Coulombier, 2009; Cauchemez ve ark., 2009; Rewar, Mirdha ve Rewar, 2015). Okullar etkili sağlık uygulamalarını gerçekleştirebilir ve öğrencileri, velileri ve diğer personelleri bu sağlıklı uygulamalar konusunda bilgilendirme rolünü üstlenmektedirler. Belki de en önemlisi, okullar faaliyetlerini mümkün olduğunca sürdürerek potansiyel sosyal bozulmaların önüne geçebilmektedir. Toplum, çocuklarını okula gönderme konusunda güven hissettiklerinde o zaman herkes kendi işine dönebilecek ve normal düzen devam edebilecektir (Mantitoba Health, 2007; Rubin, 2011). Dolayısıyla okulların rolü, özellikle pandemi öncesi ve sonrası dönemlerde oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Türkiye’de COVID-19 pandemisinin yaşanmasıyla birlikte okulların nasıl bir rol oynayacağına ilişkin bir değerlendirme yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı çocukların okulla ilgili bağlarının kopmaması adına COVID-19 vakalarının Türkiye’de görülmeye başlanmasının hemen ardından ile birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı bilim kurulları doğrultusunda aile ve çocuk sağlığını düşünerek çalışmalarını yürüterek “uzaktan eğitim, yakından ilgi sloganıyla” eğitimin tüm kademelerinde hızlı bir şekilde uzaktan eğitimi başlatmıştır. Aynı zamanda Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, YÖK ve tüm eğitim camiası da bireylerin evde oldukları sürede psikolojik ve sosyal olarak olumsuz etkilenmeleri en aza indirme gayretiyle çaba sarf etmektedirler.

Bakanlıklar hem yetişkinler hem de çocuklar için salgınla mücadele konusunda bilgilendirmelerini devam ettirirken aileler için evdeki zamanı kaliteli geçirmek adına çeşitli kitap önerileri, sanal müze gezileri, online tiyatro gösterileri gibi aileleri sosyal ve psikolojik açıdan desteklemeye yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir. Akademisyenler de bu süreçte sosyal hesaplarından online eğitim ve paylaşımlarını devam ettirmekte ve ailelerin bu süreci en sağlıklı şekilde geçirmeleri için stres, kaygı ve korkuları en aza indirmek için ailelere ve tüm ilgililere yalnız olmadıkları ve bilime katkılarını devam ettirmektedirler (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuklar-icin-koronavirus-bilgilendirmesi>, <http://www.meb.gov.tr/> <https://covid19.saglik.gov.tr/>).

Araştırmanın son problemi olan “salgın bittiğinde ve dışarı çıkıldığında ilk olarak yapılmak istenenlerin neler olduğu” konusunda anne ve çocukların birçok etkinliği yapma arzusu taşıdıkları görülmektedir. Çocukların büyük bir kısmı salgın bitip dışarı çıktıklarında ilk olarak “bahçede oynamak ve parka gitmek” istediklerini belirtmişlerdir. Anneler ise, “piknik yapmayı, seyahat etmeyi, aile büyüklerini ziyaret etmeyi ve endişe duymadan dışarıda rahatça gezebilmeyi” istedikleri görülmüştür. Bu süreçte herkes gibi anne ve çocuklar da salgının ne zaman biteceği konusunda meraklıdır. Salgın öncesi sıradan bir eylem olarak gerçekleştirilen dışarı çıkma olayı ve dışarıda olma durumunun birey açısından ne kadar önemli ve gerekli olduğu salgın sürecinde kendini göstermiştir.

COVID-19 pandemi süreci herkesi farklı şekilde etkilemekle beraber anne ve çocukların bu süreçte neyi düşündükleri ve ne istediklerine yönelik algılarının incelendiği bu araştırmada salgının bitmesi ve normalleşme sürecinin başlaması anne ve çocuklar tarafından şiddetle beklenmektedir. Ancak araştırmalar küresel bir hal alan COVID-19’un etkilerinin sadece sağlık açısından değil, sosyo-kültürel, politik, ekonomik, etik ve ahlaki açıdan farklı sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir. Pandemi sürecine hazırlıksız yakalanmanın, bireyler tarafından ciddiye alınmamanın ve dikkat edilmemesinin sonuçları olarak epidemik yayılım yerini pandemiye bırakmıştır (VanderWeele ve ark., 2020). Anneler bu süreci çok yoğun bir şekilde geçirdikleri çocukların ise doğaları için en uygun ortam olan açık alanlara rahatlıkla çıkıp oynamak istedikleri görülmüştür. Salgının ne zaman ve nasıl biteceği konusunda çok farklı söylemler bulunmakla beraber aşı geliştirme çalışmalarının önemli olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu sürecin normalleşmesinde okulların, sağlık kuruluşlarının ve yetkililerin duyurularını takip etmeli, kaygı, stres ve paniği azaltarak ve önerileri takip ederek öğrencilere ve tüm topluma gerekli rehberliğin yapılması önemlidir. Dolayısıyla bu sürecin sonlanmasında birey davranışları önemli belirleyici olmaktadır.

KAYNAKÇA

- BAILEY, J. (2020). Closing Schools To Slow a Pandemic. *Educational Next*. Retrieved from <https://www.educationnext.org/closing-schools-to-slow-a-pandemic-coronavirus-covid-19-public-health/#>
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri (23. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- CAUCHEMEZ, S., Ferguson, N. M., Wachtel, C., Tegnell, A., Saour, G., Duncan, B., & Nicoll, A. (2009). Closure of schools during an influenza pandemic. *The Lancet infectious diseases*, 9(8), 473-481.
- CHOWELL, G., Echevarría-Zuno, S., Viboud, C., Simonsen, L., Tamerius, J., Miller, M. A., & Borja-Aburto, V. H. (2011). Characterizing the epidemiology of the 2009 influenza A/H1N1 pandemic in Mexico. *PLoS medicine*, 8(5).

- COPELAND, D. L., Basurto-Davila, fR., Chung, W., Kurian, A., Fishbein, D. B., Szymanowski, P. & Averhoff, F. (2013). Effectiveness of a school district closure for pandemic influenza A (H1N1) on acute respiratory illnesses in the community: a natural experiment. *Clinical infectious diseases*, 56(4), 509-516.
- COVID-19 (SARS-CoV-2 ENFEKSİYONU) Rehberi'ne
https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf sayfasından erişim sağlanmıştır.
- COVID-19 (2020) Novel coronavirus.
<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/images/COVID-19-infographic.png>
- EARN, D. J., He, D., Loeb, M. B., Fonseca, K., Lee, B. E., & Dushoff, J. (2012). Effects of school closure on incidence of pandemic influenza in Alberta, Canada. *Annals of internal medicine*, 156(3), 173-181.
- EKİZ, T., Ilman, E. ve Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile COVID-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6 (1),139-154.
- GERMANN, T. C., Gao, H., Gambhir, M., Plummer, A., Biggerstaff, M., Reed, C., & Uzicanin, A. (2019). School dismissal as a pandemic influenza response: When, where and for how long?. *Epidemics*, 28, 100348.
- GOG, J. R., Ballesteros, S., Viboud, C., Simonsen, L., Bjornstad, O. N., Shaman, J., & Grenfell, B. T. (2014). Spatial transmission of 2009 pandemic influenza in the US. *PLoS computational biology*, 10(6).
- HEKLER, E.B., Lambert, J., Leventhal, E., Levethal, H., Jahn, E. and Contrada R.J. (2008). Commonsense İllness Beliefs, Adherence Behaviors and Hypertension Control Among African Americans. *Journal of Behavioral Medicine*, 31, 391-400.
- Hitchcock Independent School District (2012-2013). *Pandemic Flu Plan*, 1-20.
- Manitoba Health (2007). Pandemic Influenza: Preparedness Guidelines for Manitoba School Divisions and Schools (K - 12). Manitoba. Retrieved from https://www.gov.mb.ca/health/documents/pandemic_school.pdf
- MILES, M. & Huberman, A. (1994). *Qualitative dta analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- MORENS, D. M., Folkers, G. K., & Fauci, A. S. (2009). What is a pandemic? *The Journal of Infectious Diseases*, 200(7), 1018-1021. <https://doi.org/10.1086/644537>.
- NICOLL, A. & Coulombier, D. (2009). Europe's initial experience with pandemic (H1N1) 2009-mitigation and delaying policies and practices. *Eurosurveillance*, 14(29), 19279.

- OLISAH KINGSLEY, S., & Mohamed Ismail, Z. (2015). Web Based E-learning System for Pre-school Kids. *International Journal of Information System and Engineering*. 3 (1), DOI: 10.24924/ijise/2015.11/v3.iss1/219.232.
- REWAR, S., Mirdha, D., & Rewar, P. (2015). Treatment and Prevention of Pandemic H1N1 Influenza. *Annals of Global Health*, 81(5), 645-653. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.aogh.2015.08.014>
- SADIQUE, M. Z., Adams, E. J., & Edmunds, W. J. (2008). Estimating the costs of school closure for mitigating an influenza pandemic. *BMC public health*, 8(1), 135.
- SHOPE, T. R., Walker, B. H., Aird, L. D., Southward, L., McCown, J. S., & Martin, J. M. (2017). Pandemic influenza preparedness among child care center directors in 2008 and 2016. *Pediatrics*, 139(6), 36-90.
- VANDERWEELE, T.J., Chen Y., Long K., Kim E.S., Trudel-Fitzgerald, C. & Kubzansky LD. (2020). Positive Epidemiology? *Epidemiology*, 31(2)189-192.
- World Health Organization [WHO] (2020). 2019 Novel Coronavirus (2019-nCoV): STRATEGIC PREPAREDNESS AND RESPONSE PLAN. Retrieved from <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/srp-04022020.pdf>